

עצים ששווה להכיר

חגי יבלוביץ'

אגף הייעור, קק"ל
hagayy@kkl.org.il

גופנן דביק בגן לאומי תל אשקלון

לרוב אינו מגיע לגובה זה. ברוב המקרים יש לו גזע יחיד, אך לעיתים הוא יוצר מראה המזכיר שיח. השם גופנן או גופנין נזכר במשנה, ומזהים אותו גם עם צמח זה.

גופנן דביק (עֶרְף דְּבִיק, *Cordia myxa*) הוא עץ ממשפחת הזיפניים (איור 1). אף על פי שהוא ירוק-עד, חלק מעליו נושרים בחורף. העץ יכול להגיע לגובה של 10 מטר, אך

איור 1

פרט מרשים של גופנן דביק, גן לאומי תל אשקלון, 2023
צילום: אמיר הרמס.

העץ גדל בחלק הדרומי של הגן הלאומי, סמוך למגרש החניה, כ-200 מטר צפונית לתאטרון. גילו אינו ידוע, וההשערה היא שהמין הגיע למקום על ידי האוכלוסייה הערבית לפני מאות שנים.

אנו אוספים פירות של גופנן מהעצים בגן הלאומי תל אשקלון בשל חזותם הבריאה וכן בגלל האחוז הגבוה באופן יחסי של זרעים חיוניים מתוכם. כך אפשר להגיע לכ-10% נביטה, לעומת אחוז נביטה נמוך יותר של זרעים שנאספים במקומות אחרים, מה שמביא להצלחה טובה יותר בריבוי במשתלה.

לנבט של הגופנן צורת מניפה ייחודית (איור 3). קק"ל מגדלת מדי שנה עשרות שתילים של גופנן דביק במשתלת גילת, ונוטעת אותם בשטחים במרחב דרום לגיוון ולהעשרה של שטחי היערות.

גופנן דביק פורח בין אפריל ליולי. פירותיו עגולים, וקוטרם כ-2 ס"מ (איור 2). עם ההבשלה הם משנים את צבעם מירוק לצהוב-כתום בולט, ולאחר ההבשלה הם מצטמקים ונעשים שחורים. הפירות מתוקים, עסיסיים ודביקים מאוד (ומכאן שמו), והם משמשים מזון לציפורים ולעטלפים. הפירות מתאימים גם למאכל אדם כשהם טריים או כבושים. בימי קדם הם שימשו לטיפול במחלות שונות ולשיכוך כאבים. במדינות ערב נהגו להכין מהפרי דבק ולמרוח אותו על מקלות כמלכודת לציפורי שיר קטנות. העץ, שמקורו באסיה, הוא ככל הנראה פליט תרבות בישראל (בניגוד לגופנן המדבר, שהוא מין מקומי בסכנת הכחדה). בשל השימושים השונים שיש לו הוא ניטע במקומות שונים.

בגן הלאומי תל אשקלון אנו מכירים שלושה פרטים בוגרים של גופנן דביק. שלושתם בריאים, יפים ומפותחים, וכולם בעלי גזע אחד. הגופנן שבתמונה הוא אחד מהם (איור 1). גובה העץ כחמישה מטרים וקוטר הגזע עולה על חצי מטר.

איור 3

נבטים בוגרים של גופנן דביק, 2023
צילום: חגי יבלוביץ'

איור 2

פירות של גופנן דביק, 2023
צילום: אמיר הרמס.

דוד פולונסקי

אופקים, זיכרון עוטף
דוד פולונסקי